

Połock. miasto powiatowe gub. witebskiej, położone jest na prawym wyiosłym brzegu Dźwiny, przy ujściu do niej rzeki Połosty, przy dwóch linjach kolejowych Ryga-Smołeńsk i Siedlce-Bołogoję, w odległości 94 wiorst

od Witebska. Jest to jedno z najdawniejszych miast na Rusi Zachodniej, niegdyś stolica księstwa, które przy końcu XII-go wieku stało się udzielnem księstwem rodu panującego na Litwie. Dzieje miasta sięgają odległej starożytności. Pierwszą wzmiankę o niem spotykamy w latopisie Nestora pod 862 r., w którym Ruryk nadał je jednemu z mężów swej drużyny. Przy objęciu rządów Litwy przez Witollda, Połock przestał być księstwem hołdowniczem, i przyłączony do państwa litewskiego, otrzymał starostów czyli namiestników. Stefan Batory założył tu w r. 1580 kolegium jezuitów z kościołem, który oni następnie wspaniale ozdobili. Połock za

czasów Rzplitej był najznaczniejszym miastem na Białej Rusi zarówno ze względu na mieszczące się w nim liczne kościoły i klasztory katolickie oraz unickie, jak z powodu obszernego handlu z Rygą, Gdańskiem i Rosją. Wspaniałe gmachy jezuitckie, dominikańskie, franciszkańskie, bernardyńskie i bazylijskie dodawały niezwykłego blasku starożytnemu grodowi, który przy pierwszym podziale Rzplitej w r. 1772 przeszedł pod panowanie rosyjskie i niebawem został miastem głównym gubernji pskowskiej.

W r. 1777 utworzono osobną gubernję połocką, złożoną z 11 powiatów, wobec czego Połock w ciągu lat 19 pozostawał miastem gubernjalnem. W roku 1796, gdy przez połączenie gubernji połockiej i mohylowskiej utworzono z nich jedną już tylko gubernję białoruską, Połock został w niej miastem powia-

towem. Takim samem miastem pozostał Połock i przy utworzeniu w r. 1802 gubernji witebskiej, w której obrębie znajduje się dotychczas. W r. 1812 Połock ucierpiał znacznie od francuzów, jak to opiewa nieestetyczny pomnik, wzniesiony w r. 1850 na rynku połockim dla uwiecznienia chwały poległych tam wojsk rosyjskich, walczących przeciw oddziałom marszałków Oudinot'a i St. Cyr'a.

W styczniu 1812 r. wyszedł ukaz Aleksandra I do synodu, w którym ten monarcha wyniósł kolegium jezuickie w Połocku na stopień Akademji, z nadaniem jej przywilejów uniwersyteckich. Dzielila się ta Akademia na 3 fakultety: pierwszy obejmował języki; drugi nauki wyzwolone, filozoficzne i inne umiejętności „naturalne i cywilne“, trzeci fakultet obejmował teologję. Pod zarządem Akademji pozostawało sześć gimnazjów jezuickich (w Połocku, Witebsku, Orszy, Mścislawiu, Mohylowie i Dyneburgu). Krótkie

istnienie Akademji połockiej nie pozwoliło tej instytucji naukowej rozwinąć swych sił w zupełności. Dnia 15 marca 1820 roku wyszedł ukaz, który wydalał jezuitów z państwa rosyjskiego, a równocześnie kasował akademię i wszystkie szkoły jezuickie. Po zamknięciu akademji połockiej zbiory jej naukowe i drukarnię oddano ks. pijarom, którzy do r. 1833 utrzymywali w Połocku rodzaj liceum, po którego zniesieniu w murach po-jezuickich ulokowano korpus kadecki, istniejący do dziś dnia.

Obecnie są tu zakłady naukowe: rządowe gimnazjum żeńskie,

prywatna pensja czteroklasowa żeńska, seminarjum nauczycielskie, korpus kadetów. Zaś z instytucji społecznych następujące: Połocki Oddział Wit. T-wa Rolniczego, Tow. Wzajemn. Kredytu, T-wo Pożyczkowo-oszczędnościowe, Bank Miejski i straż ochotnicza.